

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อดังนี้

ความหมายของคำว่า อิสลาม และ มุสลิม

ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลามในประเทศไทย

นโยบายบางประการของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับมุสลิมในปัจจุบัน

หลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม

วัฒนธรรมอิสลาม

อิสลามกับการศาสนา

การเรียนการสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานคร

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม

ความหมายและบทบาทโดยทั่วไปของคอเต็บ

บทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

ในชุมชนมุสลิม

การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ
ของสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายของคำว่า อิสลาม และ มุสลิม

ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "อิสลาม" ไว้ดังต่อไปนี้

อิสลาม เป็นศัพท์ภาษาอาหรับมาจากคำว่า "อัลละมะ" แปลตามพยานะว่า สันติ ความปลอดภัย ความสงบสุข การยอมรับ (สำนักจุฬาราชมนตรี, ม.ป.ป.)

หลวงวิจิตรวาทการ (2510) ได้กล่าวถึงความหมายของอิสลามว่า "อิสลาม แปลว่า พลีตนถวายพระเจ้า"

กรมการศาสนา(2519) ได้ให้ความหมายว่า อิสลาม คือการปฏิบัติและน้อมตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอันเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ซึ่งมีพระศาสดามูฮัมมัด เป็นผู้นำมาเผยแพร่

เอ การ์มีย์ อัซซัน (2517) กล่าวว่า อิสลามเป็นชื่อของศาสนา แปลว่า สันติ หรือสงบ

อิสมาอีล อะหมัด (ม.ป.ป.)กล่าวถึงอิสลามว่า หมายถึง การอ่อนน้อมยอมตาม และเชื่อฟัง

เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535) ได้ให้ความหมาย อิสลาม หมายถึง การนอบน้อมมอบตนต่อพระผู้เป็นเจ้าอัลลอฮ์ (ช.บ.) แต่ผู้เดียวอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติ

ฉะนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า อิสลามเป็นชื่อของศาสนา มีความหมายว่า อ่อนน้อม ยอมตาม และเชื่อฟังพระผู้เป็นเจ้าเพียงองค์เดียว ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งการยอมตนต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเรียกว่า อัลลอฮ์ ส่วนคำว่า มุสลิม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

มุสลิม หมายถึง ผู้ยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม (สำนักจุฬาราชมนตรี, ม.ป.ป.)

มุสลิม หมายถึง ผู้ยึดถือศาสนาอิสลามเป็นทางนำของชีวิต (อ.ลออแมน, 2518)

มุสลิม หมายถึง ผู้ที่นอบน้อมมอบตนต่อพระองค์อัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียวอย่างสิ้นเชิง เพื่อความสันติ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535)

ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่า อิสลามเป็นชื่อ ของศาสนา ส่วนมุสลิมก็คือผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลามในประเทศไทย

กระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลามในประเทศไทยไว้ในเอกสารชาวไทยมุสลิม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2521) ดังนี้

ราวคริสต์ศตวรรษที่ 13 ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เข้ามาเผยแพร่ทางภาคใต้ของประเทศไทยโดยชาวอาหรับ และชาวอินเดีย มุสลิมที่เข้ามาส่วนใหญ่เข้ามาค้าขาย ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ศาสนาอิสลามได้เริ่มมีรากฐานที่มั่นคงยิ่งขึ้นและเจริญรุ่งเรืองเรื่อยมาด้วยพระกรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ นอกจากนี้ศาสนาอิสลามยังได้ถูกนำเข้ามาในประเทศไทยภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย

จากประวัติศาสตร์เหล่านี้โดยหลักฐานที่มีอยู่ในปัจจุบันพอสันนิษฐานได้ว่าศาสนาอิสลามเข้ามาในประเทศไทย และตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. สายที่บรรพบุรุษเป็นชนชาติอาหรับ ปัจจุบันตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันที่เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ บ้านรองเมือง และแถบถนนสุรวงศ์ กรุงเทพมหานคร

2. สายที่บรรพบุรุษเป็นชนชาติอินเดีย กลุ่มชนเหล่านี้มีภูมิลำเนาอยู่แถวย่านบารุงเมือง แถบสะพานช้างโรงสี วัดสัมพันธวงศ์ และถนนสีลม กรุงเทพมหานคร

3. สายที่บรรพบุรุษเป็นชนชาติมลายู มีถิ่นฐานส่วนใหญ่อยู่ทางภาคใต้ ส่วนทางภาคกลางได้แก่ เขตมีนบุรี เขตหนองจอก เขตบางกะปิ เขตพระโขนง เขตราชวัตรบูรณะ กรุงเทพมหานคร แถบอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี จังหวัดอยุธยา จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก และจังหวัดปทุมธานี

4. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติกัมพูชาอยู่ประปรายในภาคกลางและภาคตะวันออกของไทยที่รวมอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อนส่วนใหญ่อยู่ที่ หลังตลาดเจริญผล (บ้านครัว) บางส่วนอยู่แถววัดสุวรรณาราม เขตธนบุรี กรุงเทพฯ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และบ้านน้ำเขียว ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด

5. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติจีน อยู่ทางภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน บางส่วนอยู่ในกรุงเทพมหานคร

6. สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติอินโดนีเซีย อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นก่อนตามแบบมุสลิมที่ริมคลองแสนแสบ ย่านมักกะสัน เขตยานนาวา และตำบลลุมพินีกรุงเทพมหานคร (ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัทมินาร์ และคณะ, ม.ป.ป.)

จะเห็นได้ว่าชนชาวมุสลิมอาศัยอยู่กระจัดกระจายในประเทศไทย แต่เมื่อพิจารณาถึงแกนกลางแห่งความเชื่อถือ และศรัทธาของแต่ละคนแล้ว จะมีหลักในการยึดเหนี่ยวที่เคร่งครัดตรงกัน

อิสลามเป็นศาสนาสุดท้ายที่พระเจ้า อัลลอฮ์ (ช.บ.) ประทานให้แก่มนุษยชาติโดยผ่านทางศาสนทูตอาหมัด (คือลข) ปัจจุบันมีมุสลิมกระจายอยู่ทั่วโลกประมาณ 1,000 ล้านคน จึงนับว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ และอิสลามก็เป็นศาสนาที่ใหญ่ศาสนาหนึ่งในโลก แต่ในแง่ความเป็นจริง อิสลามเป็นมากกว่าศาสนา กล่าวคือ อิสลามเป็นวัฒนธรรม เป็นระบอบในการดำเนินชีวิต เป็นทางสายกลางที่ไม่ได้แยกศาสนจักรออกจากอาณาจักร อิสลามจึงไม่มีสถาบันนักบวช ดังนั้นมุสลิมทุกคนจึงต้องมีทั้งหลักการศรัทธาและการปฏิบัติ ซึ่งอิสลามได้วางแนวทางแห่งการปฏิบัติไว้ทุกอย่างก้าวในการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมอิสลามมีทั้งลักษณะที่เป็นข้อห้ามและข้อที่ต้องปฏิบัติซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการศรัทธาที่ว่า "แท้จริงอัลลอฮ์(ช.บ.)" คือพระเจ้าองค์เดียว และ มูฮัมหมัด (คือลข) คือศาสนทูตจากพระองค์" ดังนั้นวัฒนธรรมหรือบรรทัดฐานอิสลามจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์ หรือ ตามค่านิยมของมนุษย์ วัฒนธรรมอิสลามจึงถูกจัดว่าเป็นวัฒนธรรมที่แข็ง ซึ่งยากต่อการผสมผสานและกลมกลืน

จากจำนวนของประชากรมุสลิม และการตั้งถิ่นฐานดังกล่าวจึงทำให้มุสลิมถูกจัดเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทย แต่หากการพิจารณาเฉพาะในบริเวณ 4 จังหวัดภาคใต้ มุสลิมจะกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ในบริเวณนั้น แต่ไม่ว่ามุสลิมจะเป็นชนกลุ่มใหญ่ หรือชนกลุ่มน้อยดังกล่าว มุสลิมได้ถูกจัดเป็นชนกลุ่มหนึ่งในสังคมไทยที่มีความแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในด้านการนับถือศาสนา

ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ซึ่งเป็นความแตกต่างที่เด่นชัดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

มุสลิมส่วนใหญ่ในอดีตมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของศาสนาอิสลามไม่มากนัก จึงทำให้เกิดการผสมผสาน และผสมกลมกลืนในบางสิ่งบางประการอยู่บ้าง หรือการละทิ้งศาสนบัญญัติในบางประการด้วยความไม่รู้ แต่ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่เริ่มหันกลับมาสู่วัฒนธรรมอิสลามด้วยกระบวนการที่ทำให้เป็นอิสลาม ดังนั้นในปัจจุบันจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมอียาบ การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุด คือ การที่สตรีมุสลิมเริ่มหันมาแต่งกายตามศาสนบัญญัติซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่กล่าวได้ว่าเขาเหล่านั้นจะต้องผ่านการต่อสู้หรือญิฮาดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดก็คือ การต่อสู้กับตัวเองก่อนที่จะต้องไปต่อสู้กับคนในสังคมต่อไป

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการทำให้เป็นอิสลามก็คือการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่อิสลามสนับสนุนและส่งเสริมให้มุสลิมชายหญิงทุกคนศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมนอกจากนั้นยังสืบเนื่องจากกระบวนการดะวะห์ซึ่งเป็นการศึกษานอกระบบอีกรูปแบบหนึ่งที่ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่มุสลิมเพื่อต่อต้านกระแสแห่งวัฒนธรรมตะวันตกและอื่นๆ ซึ่งขัดต่ออิสลาม และยังช่วยทำให้เกิดความเป็นอุมมะฮ์ หรือประชาคมเดียวกันของมุสลิมที่ปราศจากกรอบของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ และอาณาเขต

ในฐานะของความเป็นพลเมืองไทย ชาวไทยมุสลิมจากอดีตจนถึงปัจจุบันต่างก็มีส่วนได้สร้างชาติกอบกู้เอกราช และช่วยกันรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติตราบนานทุกวันนี้ และในฐานะของพลกนิกรชาวไทยมุสลิมต่างก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระมหากษัตริย์เกือบทุกพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ทรงให้ความอุปถัมภ์ และทรงพยายามแก้ไขและลดปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างจริงจังในพระราชหฤทัย

นโยบายบางประการของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับมุสลิมในปัจจุบัน

ในการให้ความเคารพในความเป็นเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยมุสลิมกับชาวไทยพุทธและผดุงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศาสนาอิสลามรัฐบาลได้ดำเนินการดังนี้

1. ส่งเสริมให้มีการอ่านพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานโดยให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยพิจารณาคัดเลือกนักกอรี และกอรีอะห์ เป็นผู้แทนประเทศไทยเดินทางไปแข่งขันการอ่านพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอาน ระหว่างประเทศ ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ สหพันธรัฐมาเลเซีย เป็นประจำทุกปี เริ่มตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2504

2. จัดให้มีการสัมมนาคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และกรรมการอิสลาม ประจำมัสยิดเป็นประจำทุกปี เพื่อส่งเสริม ความรู้ความเข้าใจงานในหน้าที่ และพิจารณาเสนอปัญหาต่างๆ ต่อทางราชการที่เป็นประโยชน์ต่อชาวไทยมุสลิม

3. ส่งเสริมให้ชาวไทยมุสลิมจัดงานเมาลิดกลางอย่างเสรี เพื่อระลึกถึงนบีมูฮัมมัด(ศ็อลย) ในวันคล้ายวันประสูติของพระองค์ทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จไปเป็นประธานในการเปิดงาน

4. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ชาวไทยมุสลิม เดินทางไปประกอบพิธีฮัจย์ ณ เมืองเมกกะห์ ณ ประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยได้ช่วยเหลือในเรื่องการจัดหาพาหนะ และอำนวยความสะดวกในการเดินทางในการนี้ รัฐบาลไทยได้ตั้งคณะกรรมการส่งเสริมกิจการฮัจย์ ดำเนินการในเรื่องนี้โดยเฉพาะ

5. รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีการสอนวิชาศาสนาอิสลามในวิชาสังคมศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้

6. กระทรวงศึกษาธิการ จัดให้มีการสอนวิชาภาษาอาหรับเป็นวิชาเลือกของวิชาภาษาต่างประเทศ ในโรงเรียนยะลาคณะราษฎรบำรุงจังหวัดยะลา ในระดับมัธยมศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าพระมหาคัมภีร์อัล-กุรอานให้กว้างขวาง และแตกฉานยิ่งขึ้น

7. กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการสอนวิชาศาสนาอิสลามในสถาบันราชภัฏยะลา โดยจัดหาผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา มาเป็นผู้สอน

8. กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีการศึกษาอบรม วิชาภาษามลายู และโครงการศึกษาภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้

9. รัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขสั่งการให้โรงพยาบาลในจังหวัดต่างๆ ที่มีพลเมืองเป็นชาวไทยมุสลิมเป็นจำนวนมากจัดสถานที่ละหมาดจัดประกอบอาหารสำหรับคนไข้เป็นสัดส่วนในโรงพยาบาล โดยจัดให้ชาวไทยมุสลิมเป็นผู้ประกอบอาหารด้วย

หลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการที่มุสลิมทุกคนต้องยึดถือ คือ ต้องมีความศรัทธาเป็นพื้นฐาน และแสดงออกซึ่งการปฏิบัติคือ(เสาวนีย์ จิตต์หวมวด ,2531; ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ ,2531; และ กรมวิชาการ ,2529,2530)

1. หลักการศรัทธาของศาสนาอิสลาม

ผู้ที่เป็นมุสลิมจะต้องศรัทธาในหลัก 6 ประการที่เรียกว่า รุกนอ์หม่าน ได้แก่

1.1 ศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเรียกว่าอัลลอฮ์เพียงองค์เดียว ต้องเชื่อ ยอมรับและปฏิบัติตามคำสั่งของพระผู้เป็นเจ้า และศรัทธาคคุณลักษณะต่างๆ ของพระองค์ เช่น ต้องมีความเชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้ามีจริง มีมาแต่ดั้งเดิมเป็นอมตะเหนือจินตนาการของมนุษย์

1.2 ศรัทธาต่อเทพวิวารของพระผู้เป็นเจ้าซึ่งเรียกว่ามลาอิกะห์ มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่มีตัวตน แตกต่างจากมนุษย์คือไม่มีเพศ ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่นอน ไม่มีใครเห็นได้ นอกจากเป็นความประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า มลาอิกะห์มีจำนวนมาก และหน้าที่ต่างๆ กัน เช่น มีหน้าที่นำปัจจัยยังชีพมาให้สิ่งมีชีวิตในโลก ทำหน้าที่บันทึกความดีความชั่วของมนุษย์ ทำหน้าที่ถอดวิญญาณของมนุษย์ เป็นต้น

1.3 ศรัทธาต่อบรรดาคัมภีร์ทั้งปวงที่พระผู้เป็นเจ้าทรงบัญญัติที่ประทานแก่บรรดาศาสนทูต (รอซูล) เพื่อประกาศเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องสำหรับมนุษย์คัมภีร์ของพระผู้เป็นเจ้ามีหลายคัมภีร์ คัมภีร์ อัล-กุรอาน เป็นคัมภีร์ที่เป็นบทบัญญัติให้มนุษย์ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม และ ละเว้นความชั่ว ในบรรดาคัมภีร์ของพระผู้เป็นเจ้าที่กล่าวมานี้คัมภีร์อัล-กุรอานเป็นคัมภีร์สุดท้ายที่อัลเลาะห์ประทานมา และเป็นคัมภีร์ที่ได้รวบรวมคำสอนต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมแต่อย่างใด คัมภีร์นี้ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติตน และการดำเนินชีวิตของมุสลิม การปฏิบัติตนต่อสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคม และการภักดีต่อพระผู้เป็นเจ้าซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์ที่สำคัญยิ่ง

1.4 ศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต หมายถึงศาสดาซึ่งเรียกว่ารอซูล มุสลิมต้องเชื่อศรัทธาในบรรดาศาสนทูตเพราะว่าท่านเหล่านี้เป็นผู้ที่พระผู้เป็นเจ้าได้เลือกสรรให้เป็นผู้ปฏิบัติ และเผยแพร่วางแนวทางของพระผู้เป็นเจ้าให้มนุษย์ชาติทุกยุคทุกสมัย ได้ปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง และความสมบูรณ์ในการดำรงชีวิต อันจะนำไปสู่ผลของการตอบแทนทั้งในโลกนี้ และโลกหน้า

1.5 ศรัทธาต่อวันสิ้นโลก มุสลิมต้องเชื่อว่าโลกที่อาศัยอยู่นี้ต้องมีวันจบสิ้น หรือ เรียกว่าวันกิยามะห์ เป็นวันสิ้นสุดของทุกสิ่งทุกอย่าง แล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกทำให้ฟื้นคืนชีพอีกครั้งหนึ่งเพื่อมารับการพิจารณาคณโทษแห่งการกระทำของตน ในขณะที่มีชีวิตอยู่บนโลก

1.6 ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะ เป็นข้อกำหนดของพระผู้เป็นเจ้าที่ได้กำหนดให้ สรรพสิ่งทั้งหลายดำเนินไปตามที่พระองค์ทรงประสงค์ เช่น การโคจรของดวงอาทิตย์ โลก ดวงจันทร์ ดวงดาวต่างๆ การหมุนเวียนของฤดูกาล การผันแปรของดินฟ้าอากาศ การเกิดพายุหรืออุทกภัยต่างๆ ตลอดจนการกำเนิดมนุษย์ว่าใครเป็นพ่อ ใครเป็นแม่ ลูกเกิดที่ไหนมีหน้าตา รูปร่าง ผิวพรรณ อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้เป็นกฎกำหนดสภาวะที่ละเอียดซับซ้อนของพระผู้เป็นเจ้าทั้งสิ้น

2.3 การถือศีลอด

“ถือศีลอด” ที่ใช้ในภาษาไทยมาจากภาษาอาหรับว่า “อัศศิยาม” แปลว่า การละ การงดเว้น การระงับยับยั้ง การครองตน ดังนั้น การถือศีลอดจึง หมายถึง การงดเว้นการบริโภคอาหาร เครื่องดื่ม การร่วมสังวาส การรักษาอวัยวะทุกส่วนให้พ้นจากการทำชั่วทั้งกายกรรม วาจากรรม และมโนกรรม ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งหมดแสง (ดวงอาทิตย์ตก) การถือศีลอดมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการฝึกฝนมุสลิมทั้งทางร่างกาย และจิตใจ

สำหรับผู้ที่ต้องถือศีลอด คือชายหญิงที่อยู่ในภาวะบรรลุนิติภาวะ เป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว แต่มีข้อยกเว้น ผ่อนผันในหลายกรณีคือ

2.3.1 หญิงขณะมีรอบเดือน และหลังคลอด

2.3.2 บุคคลที่อยู่ในระหว่างการเดินทางที่เป็นการยากลำบากในการถือศีลอด

2.3.3 หญิงมีครรภ์และแม่ลูกอ่อนหรือแม่นม

2.3.4 บุคคลที่สุขภาพไม่ปกติ มีโรคภัยซึ่งเป็นอันตราย หากจะต้องถือศีลอดในขณะนั้น

2.3.5 คนชรา

2.3.6 บุคคลที่ทำงานหนัก เช่น กรรมกร แยกหามาจากการผ่อนผันนี้ ให้บุคคลเหล่านี้ถือชดใช้ภายในเวลาต่อมา

2.4 การบริจาคซากาต

ซากาต เป็นคำที่มาจากภาษาอาหรับว่า “ชะกาฮ์” แปลว่า การทำให้บริสุทธิ์ ทำให้หมดมลทิน หรือการเกลากิเลสตัณหา และหมายถึง ความเจริญงอกงาม การเพิ่มทวี

ซากาต หมายถึง การจ่ายทานบังคับจากผู้มีทรัพย์สินครบรอบปีเมื่อเกินจำนวนที่กำหนดไว้แก่คนที่มีสิทธิ์รับซากาตตามอัตราที่กำหนด อิสลามถือว่าจำนวนของทรัพย์ที่ถูกนำไปจ่ายเป็นซากาตนั้นยังความเจริญ และ งอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาค นั้นด้วย เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนชั้นในสังคม ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกัน ในสังคมให้มั่นคงขึ้น ในการบริจาค้นั้นต้องไม่ทำเพื่อโอ้อวดมนุษย์และหวังสิ่ง แลกเปลี่ยนตอบแทนใดๆ

มุสลิมที่มีทรัพย์สินประเภทต่างๆ เกินกว่ากำหนดไว้ เมื่อครบรอบ 1 ปี จะต้องนำมาออกซากาตในอัตราที่ได้กำหนดไว้เช่นกัน เช่นทรัพย์สินเงินทองทั่วไป อัตราร้อยละ 2.5

ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่มั่งมีหรือฐานะทางเศรษฐกิจดีจะต้องบริจาคแก่คนยากจน หรือทำการกุศล ซากาตจึงใช้ได้กับบุคคล หรือกิจการใน 8 ลักษณะดังนี้

2.4.1 คนอนาถา คือผู้ที่มีความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นมาก

2.4.2 คนขัดสน คือ ผู้ที่พอมี แต่อยู่ในลักษณะยากจนหาเข้ากินค่าไม่คอยพอใช้

2.4.3 ผู้รวบรวมและจ่ายซากาตซึ่งเรียกว่า อัล-อามีน (ผู้ซื่อสัตย์) และคลังในการเก็บสินทรัพย์เงินทองที่ได้จากซากาตเรียกว่า "บัยตุลมาล" กล่าวคือ แทนการที่ผู้จ่ายซากาตจะนำไปให้ผู้รับโดยตรง แต่จะนำไปรวมที่บัยตุลมาล โดยอัล-อามีนจะเป็นทั้งผู้รับและพิจารณาแจกจ่ายไปให้ผู้ที่เหมาะสมต่อไป

2.4.4 ผู้ที่ควรแก่การปลอบใจ เช่นผู้ที่มาเข้าเป็นมุสลิม

2.4.5 ใช้ในการไถ่ทาสหรือเชลยให้เป็นอิสระ

2.4.6 ผู้ที่มีหนี้สินมาจากการประกอบสัมมาอาชีพะ

(มิใช่จากการเสียพนัน)

2.4.7 ใช้ในแนวทางของพระผู้เป็นเจ้าของ (สปีลิลละฮ์) ในประเด็นนี้กว้างมากกล่าวคือสามารถนำไปใช้ในกิจการสาธารณกุศลต่างๆ ได้อาทิ นำไปสร้างมัสยิด โรงเรียน โรงพยาบาล

2.4.8 นักรบ

2.5 การประกอบพิธีฮัจญ์

"ฮัจญ์" แปลว่าการมุ่งไปสู่ หรือการไปเยือน หมายถึงการเดินทางไปประกอบศาสนกิจ ณ อัล-กะหฺบะห์หรือบัยตุลเลาะห์ และสถานที่ต่างๆ ในนครมักกะห์ในช่วงเวลาที่กำหนดคือเดือน ชุลฮิจญะ (เดือนที่ 12 ของศักราช) ตามแบบอย่างที่ท่านศาสดามูฮัมมัด (ศ็อลล.) ได้กระทำไว้หลักปฏิบัติข้อนี้เป็นข้อเดียวใน 5 ประการที่ไม่บังคับให้มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ หากแต่ให้ปฏิบัติเฉพาะ ผู้ที่มีความสามารถ ทั้งทางด้านร่างกาย และทรัพย์สินเท่านั้น

วัฒนธรรมอิสลาม

1. การทักทาย หรือกล่าวสวัสดีเมื่อพบกัน

เมื่อมุสลิมพบกัน จากกัน และเวลาเข้าบ้านของตน หรือไปบ้านผู้อื่น จะต้องกล่าวสวัสดี หรือทักทายว่า "อัสลามุอะลัยกุม" และผู้ตอบรับจะรับว่า "วะอะลัยกุมุสสลาม"

2. การแต่งกาย

มุสลิม ทั้งหญิง และชายจะต้องแต่งกายให้มิดชิด สะอาด เรียบร้อย สำหรับหญิงให้เปิดได้เฉพาะใบหน้า และฝ่ามือ สำหรับชายห้ามแต่งกายด้วยผ้าไหม และเครื่องประดับที่ทำด้วยทองคำ

3. ความสะอาด

ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา ฉะนั้นวิถีชีวิตของมุสลิม จะต้องรักษาความสะอาดให้ครบถ้วน ตามแนวทางของศาสนาอิสลามที่วางไว้ อาทิ เช่น

3.1 ผู้ชายจะต้องขลิบหน้างุ่มปลายอวัยวะเพศ หรือที่เรียกว่าเข้าสู่ันต์

3.2 การทำความสะอาดส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น อาบน้ำก่อนนมัสการพระผู้เป็นเจ้า และ อาบน้ำหลังจากร่วมประเวณี

4. การเกิด

เมื่อเด็กเกิดได้ 7 วัน เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ที่จะต้องตั้งชื่อให้แก่เด็กที่เกิดใหม่ โดยมีชื่อที่เป็นมงคล ส่วนมากจะตั้งชื่อเหมือนกับชื่อของศาสดาองค์ต่างๆ เช่น อาดัม มุซา อิสมาแอณ ดาวูด มูฮัมหมัด เป็นต้น

5. การสมรส

การสมรส คือ การตั้งสถาบันครอบครัวขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสนาอิสลามส่งเสริมอย่างมาก เพราะเป็นการทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ในการเป็นคน การสมรสในศาสนาอิสลาม เรียกว่า การนิกะห์ มีหลักและวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะ

6. การตาย

ผู้ตายจะต้องถูกนำไปฝังยังสุสาน หรือ กุโบร์ให้เร็วที่สุดภายในเวลา 24 ชั่วโมง ก่อนนำไปฝังจะต้องอาบน้ำ ทำความสะอาดร่างกาย ห่อศพด้วยผ้าขาว

7. วันสำคัญทางศาสนา

วันสำคัญในรอบสัปดาห์ของมุสลิม คือวันศุกร์ ซึ่งเป็นวันที่มุสลิมชายทุกคนจะต้องไปละหมาด ณ มัสยิด และเพื่อฟังคำอบรม

วันสำคัญในรอบปี ได้แก่ วันอีด ซึ่ง ใน 1 ปีมี 2 ครั้ง คือ

7.1 วันตรุษอีดิลฟิตรี เรียกทั่วไปว่า อีดเล็ก หรือออกบวด

7.2 วันตรุษอีดิลอฎฮา เรียกทั่วไปว่า อีดใหญ่ หรือออกฮัจยี

8. อาหาร

อาหารหลายอย่างที่เป็นที่ต้องห้ามสำหรับชาวมุสลิม เช่น สุรา สุนัข สัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่ถูกฆ่าเพื่อบูชาเทพเจ้า สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ถูกพลัดตกจากที่สูงตาย สัตว์ที่ถูกฆ่าโดยที่ผู้ฆ่านำได้กล่าวนามพระผู้เป็นเจ้า สัตว์ที่ใช้เขี้ยวเล็บในการล่าเหยื่อ และสิ่งที่มีมีนเมาทุกชนิด

9. ข้อห้ามในศาสนาอิสลาม

บทบัญญัติในศาสนาอิสลามได้กำหนดข้อห้ามสำหรับมุสลิมผู้ศรัทธา เช่น ห้ามดื่มสุรา ห้ามลักขโมย ห้ามพูดเท็จ ห้ามผิดประเวณี ห้ามกินดอกเบี้ยว ห้ามทำเสน่ห์ ห้ามกราบไหว้ ห้ามบูชารูปปั้น ห้ามคุมกำเนิด ห้ามเที่ยวผู้หญิง ห้ามประกอบอาชีพที่ผิดหลักการของศาสนา เช่น เปิดบริการอาบ อบ นวด หรือเปิดบริการขายสุรา เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อิสลามกับการศึกษา

ความสำคัญของการศึกษา ได้มีการเน้นหนักในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามตั้งแต่แรกเริ่มแล้ว ศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมการพัฒนาการสอนทางศาสนา ทางการศึกษา และความรู้อื่นๆ เมืองมาดีนะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นนครแห่งแรกที่โรงเรียนอิสลามได้จัดตั้งขึ้น ลักษณะและความเป็นไปทางด้านการศึกษาในยุคแรกจะแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ความรู้ทางศาสนานั้นจำเป็นสำหรับทุกคน
2. ส่งเสริมการศึกษาแบบให้เปล่า ครูสอนมิได้หวังสินจ้าง และนักศึกษาเรียนโดยมิต้องเสียค่าเล่าเรียน
3. วิธีการศึกษานั้นส่งเสริมให้มีการค้นคว้าและวิจัย

โรงเรียนแห่งแรกที่ท่านศาสดามูฮัมมัดได้จัดตั้งขึ้น พระองค์ได้วางแผนไว้สำหรับสอนผู้ใหญ่ เพื่อให้อ่านออกเขียนได้ใน 1 สัปดาห์ มี 1 วัน ที่จัดไว้เฉพาะเพื่อการศึกษาของสตรี ในระยะต่อมาได้มีการสอนตามมัสยิดต่างๆ แบบศิษย์นั่งรอบๆ อาจารย์ ในด้านภาษาต่างประเทศก็ได้มีการสนับสนุน และได้มีการสอนเป็นประจำ ในการศึกษาของเด็กก็ได้จัดให้มีการสอนตามมัสยิดในบ้านที่อยู่ใกล้ๆมัสยิด

ในสมัยยุคทอง (ค.ศ. 750-ค.ศ. 1000) ได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังในสาขาวิชาต่างๆ ได้แก่ วรรณคดีอาหรับ วิชาประวัติศาสตร์ โบราณคดี ดนตรี โคร่งกลอน อัล-กุรอาน วิชาศาสนา ภาษาอาหรับ ไวยากรณ์ การสำรวจ และได้มีการส่งเสริมนักการศึกษาโดยจัดรางวัลให้แก่ครู จัดตั้งห้องสมุด จัดให้ทุนเพื่อการศึกษาค้นคว้า ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2520)

การเรียนการสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานคร

เป็นหน้าที่ของชาย และหญิงทุกคนที่จะต้องศึกษาวิชาทางศาสนา ทั้งนี้เพื่อ เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของมุสลิมทุกคน ฉะนั้นจึง เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ ที่จะต้องให้การศึกษา อบรมแก่บุตรของตนโดยจะสอนเอง หรือส่งไปศึกษากับครูก็ได้ สำหรับการเรียนการสอนในกรุงเทพมหานคร มีรูปแบบ และลักษณะการสอนดังนี้

1. เด็กเรียนจากโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนศาสนาอิสลามควบคู่กับการเรียนการสอนภาคบังคับ เช่น โรงเรียนของสมาคม มูลนิธิของมุสลิม
2. เด็กเรียนในช่วงภาคค่ำจากโรงเรียนสอนศาสนาประจำหมู่บ้าน หรือเรียนที่บ้านครู
3. สำหรับผู้ที่มีบ้านมิได้อยู่ในชุมชนมุสลิม เช่น บ้านจัดสรรมักจะให้ครูไปสอนที่บ้านในช่วงเวลาเย็น หรือในวันหยุด
4. การเรียนในภาคฤดูร้อน ในปัจจุบันมีหลายสถาบันได้จัดการอบรมเยาวชนในภาคฤดูร้อนเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อสอนหลักการอิสลาม การอ่านคัมภีร์อัล-กุรอาน และการฝึกอบรมให้เป็นพลเมืองดีของสังคม และประเทศชาติ เช่น ที่สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย สลัมคลองเตย แต่ละแห่งจะมีเยาวชนเข้ารับการอบรมครั้งละ ประมาณ 500-700 คน

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม

สำหรับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา ยกตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพราะถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มคนนับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมากจากอดีตถึงปัจจุบัน พบว่ามักเกิดปัญหาอันเนื่องมาจากการจัดการศึกษามาโดยตลอด ในบางครั้งก็เป็นปัญหาที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนโดยตรง สาเหตุของปัญหาส่วนใหญ่ก็เนื่องมาจากความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกันระหว่าง ผู้ให้การศึกษา กับบุคคลในท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้รับการศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้ยึดหลักสูตรของส่วนกลางเป็นหลักถึงแม้ว่าก่อนนำหลักสูตรไปใช้ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

แล้วก็ตาม แต่การปรับหลักสูตรได้ปฏิบัติในแนวกว้างๆ เท่านั้นไม่สามารถที่จะเสนอแนะถึงรายละเอียดของกิจกรรมทางวัฒนธรรม ว่ากิจกรรมเหล่านั้นมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนเพียงใด เมื่อเป็นเช่นนี้ก็มีผลให้ กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนบางกิจกรรม ยังไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่นจึงทำให้เกิดปัญหาต่อการจัดการศึกษาในลักษณะต่างๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อม (ไพศาล ไชยราบ, 2534)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น เด็กไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางส่วนได้เข้าไปเรียนในประเทศมาเลเซีย เหตุผลก็คือเด็กที่ใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันสามารถสื่อความเข้าใจกับครู และเพื่อนๆ ได้อย่างสะดวก และสามารถแสดงออกโดยไม่จำกัดความฉลาดอันเนื่องมาจากปัญหาทางภาษาแต่อย่างใด (ดอน แม็ก , 2530) นอกจากนั้นยังมีผลกระทบต่อครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการสอนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกปองร้ายอยู่ตลอดเวลา ก็เพราะประชาชนบางกลุ่มถือว่าครูคือผู้สร้างวัฒนธรรม ผู้ประสานวัฒนธรรมไทยพุทธกับไทยอิสลามให้ผสมกลมกลืนกันได้ ถึงแม้เด็กส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามเคร่งครัดก็ตาม แต่ในวิธีปฏิบัติทางศาสนา ก็ยอมที่จะรับวัฒนธรรมไทยพุทธผสมผสานไปโดยอัตโนมัติ (นาวิ รังสิวรารักษ์ , 2533)

สำหรับการแก้ปัญหาในลักษณะของโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีมุสลิมอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากนี้ควรที่ต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมากเป็นวัฒนธรรมส่วนกลาง หรือวัฒนธรรมของศาสนาพุทธ เพราะฉะนั้นจึงมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ขัดต่อสภาพภูมิหลังของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามจึงทำให้การเรียนการสอนบางอย่างไม่สามารถที่จะสนองต่อการเรียนรู้ และนักเรียนไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ก่อให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนการสอนอื่นๆ ได้อีกด้วย ถ้าหากกิจกรรมที่จัดมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิหลังทางวัฒนธรรมของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ และนำไปใช้ได้

เต็มที ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน
 ในโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของนักเรียนโดยตรง

วิธีการอย่างหนึ่งในการที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชุมชน
 มุสลิมให้ตรงกับสภาพและความต้องการของชุมชนคือการเปิดโอกาสให้บุคคล
 ที่มีความรู้ความสามารถ หรือผู้นำในสังคมนั้นๆ เข้ามามีบทบาทในการช่วย
 จัดการเรียน การสอน โดยอาจจะออกมาในลักษณะการเชิญมาเป็นวิทยากร
 ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนา หลักจริยธรรม คุณธรรม ในการปฏิบัติตนต่างๆ
 ตามแต่โอกาสอันสมควร หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
 อาทิ เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการในการประชุมปรึกษาหารือ การจัดงานเพื่อ
 หารายได้เข้าโรงเรียนการขอบริจาคทุนการศึกษาและช่วยจัดหาทุนการศึกษา
 รวมไปถึงการให้บริการในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิธีนี้เป็นวิธีที่
 จะแก้ไขความแตกต่างของวัฒนธรรมให้กับนักเรียนในโรงเรียนที่มีวัฒนธรรม
 ที่ไม่เหมือนกับคนส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยัง เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน
 ในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ด้วย

ความหมายและบทบาทโดยทั่วไปของคอเต็บ

คอเต็บ เป็นภาษาอาหรับ แปลว่าเทศก หรือ ผู้แสดงเทศนา
 โดยทั่วไปมักเข้าใจคำว่า คอเต็บ เพียงเป็นผู้แสดงธรรมกถาในวันศุกร์ใน
 วาระแห่งการละหมาดยุมอัต หรือเทศนาในวันและวาระสำคัญๆ ทางศาสนา
 เท่านั้น แต่ความจริงคอเต็บในทัศนะของอิสลามยังหมายถึงแสดงธรรมเทศนา
 ชักชวนให้มนุษย์ปฏิบัติในคุณธรรมอันดีงามแห่งอิสลามไม่ว่าจะเป็นในมัสยิด
 หรือนอกมัสยิดก็ตามและยังรวมถึงหน้าที่ในทางบริหารอีกด้วยเพราะคอเต็บ
 อยู่ในประเภทผู้นำที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งโดยตำแหน่งในกฎหมาย
 ไทยแล้วถือว่าเป็นรองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

คอเต็บคนแรกของศาสนาอิสลาม

ดังที่ทราบแล้วว่าคอเต็บหมายถึง ผู้ที่ประกาศสั่งธรรมอิสลาม
 แนะนำทางสงบแก่ปวงชน ดังนั้นผู้ทำหน้าที่นี้เป็นบุคคลแรกในอิสลาม คือ
 ท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือลย) ตำแหน่งคอเต็บในทัศนะของศาสนาอิสลาม
 (สมร ภูมิณรงค์, 2525)

สำหรับในประเทศไทยนั้นยังไม่พบหลักฐาน ปรากฏว่าเริ่มมีการ แต่งตั้งตำแหน่งคอเต็บครั้งแรกที่ใด และเมื่อไร

คอเต็บเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติมากเพราะเป็นตำแหน่งที่สืบทอด มาจากศาสดาแม้ว่าคอเต็บจะไม่ได้ทำหน้าที่ทุกอย่างเหมือนศาสดาก็ตามแต่ ถ้ามองในแง่เผยแพร่ศาสนาและแนะนำให้มีนุญปฏิบัติความดี ให้ละเว้น ความชั่วแล้วจะกล่าวได้ว่ามีลักษณะหน้าที่ที่เหมือนกัน

สำหรับผลที่คอเต็บจะได้รับนั้น อิสลามได้รับรองไว้โดยท่าน ศาสดามูฮัมหมัด (ศ็อลย) ว่าผู้ใดเรียกร้องไปสู่ความดี เขาจะได้รับผลบุญ เหมือนผู้ปฏิบัติ โดยมีได้บกร่องเลยแม้แต่น้อย

หน้าที่ของคอเต็บ

หน้าที่ของคอเต็บ อาจแบ่งเป็นข้อใหญ่ๆ ได้สองประการคือ หน้าที่ทางศาสนา และหน้าที่ทางสังคม

หน้าที่ทางศาสนา

ได้แก่การแสดงธรรมกถาในวันศุกร์ และวันหรือวาระสำคัญ ทางศาสนา หรือที่เรียกว่า "แสดงคุตบะห์"

คุตบะห์ หมายถึงบทเทศนา ส่วนใหญ่มักจะพูดถึงคุตบะห์วันศุกร์ เพราะฉะนั้น จึงควรจะทราบเรื่องเกี่ยวกับคอเต็บและคุตบะห์วันศุกร์ พอสมควรดังนี้

สิ่งที่คอเต็บต้องปฏิบัติขณะทำหน้าที่เทศนา

1. ต้องยืนเทศนาหากยังมีความสามารถยืนได้
2. ต้องปกปิดส่วนที่สงวนของร่างกาย ทางศาสนาคือให้ปิด ระหว่างสะดือถึงหัวเข่า โดยทางปฏิบัติแล้วให้สวมเสื้อผ้านั้นเองซึ่ง แนนอนคอเต็บต้องอยู่ในสายตาของผู้ฟัง จึงต้องแต่งกายให้เรียบร้อยเพื่อ เสริมบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับผู้แสดงธรรมเทศนา
3. ต้องมีความสะอาดจากนะยิส (สิ่งสกปรกในทางศาสนา) ทั้งที่ร่างกาย เสื้อผ้า และสถานที่
4. ต้องสะอาดจากฮาดีสเล็ก (ความไม่สะอาดที่ทำให้สะอาดได้ด้วย เพียงการชำระล้างด้วยน้ำ) และฮาดีสใหญ่ (ความไม่สะอาดที่ต้องทำความสะอาด ด้วยวิธีการอาบน้ำ) เพราะคุตบะห์เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการละหมาด

ยุมอัต ละหมาดต้องสะอาดคุดบะห์ก็จำเป็นต้องสะอาดด้วย

ลักษณะของการแสดงธรรม(คุดบะห์)ที่ดี

การแสดงธรรมบนมิมบัร(ที่ที่ใช้อ่านคุดบะห์)ในวันศุกร์หรือวันสำคัญต่าง ๆ ย่อมมีความสำคัญต่อผู้เข้าชุมนุมมากเพราะ ขณะนั้นทุกคนกำลังอยู่ในอาการที่สงบ พร้อมทั้งจะรับฟังคอบุคคลอย่างมีใจจดจ่อ การที่เข้าไปนั่งในมัสยิดเปรียบเสมือนการได้ตัดความยุ่งยากจากโลกภายนอกโดยสิ้นเชิง ถึงแม้กระนั้นก็ตามคอบุคคลต้องเลือกสรรสิ่งที่ดี และมีประโยชน์ที่สุดมอบเป็นวิทยาทานแก่ผู้ฟัง โดยเฉพาะเรื่องที่จะแสดงธรรมควรให้เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับผู้ฟังหรือสภาพสังคมปัจจุบัน เช่น ในสังคมขาดความสามัคคี มุ่งแต่จะแบ่งพรรคแบ่งพวก สนับสนุนพวกตนเองไม่ว่าทางที่ถูกหรือผิด

ลักษณะของอิสลามิกชนจะต้องพอใจในสิ่งที่อิสลามกำหนดทิศทางให้ เช่น ความสามัคคี ดังนั้นคอบุคคลต้องพยายามให้คุดบะห์ คำเทศนาของเขามีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) นำพระคัมภีร์อัล-กุรอาน มาเป็นหลักฐานอ้างอิง และสนับสนุนเรื่องที่เทศนา เพื่อเพิ่มน้ำหนัก และความมั่นใจให้ผู้ฟังมากขึ้น
- 2) นำอุทาหรณ์ในคัมภีร์มาเล่าประกอบกับเรื่องเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบ
- 3) อย่าให้คุดบะห์ยาวนานเกินไป จนทำให้ผู้ฟังเกิดความรำคาญ
- 4) อย่าให้คุดบะห์เป็นเรื่องที่ซ้ำซากพุดแล้วพุดอีกจะทำให้ผู้ฟังเกิดความเบื่อหน่ายควรเลือกสรรบทเทศนาที่อยู่ในความสนใจของผู้ฟังและเข้ากับสภาวะของสังคม
- 5) บทคุดบะห์ต้องชัดเจน ไม่ควรเป็นศัพท์ที่ยากแก่การเข้าใจ
- 6) บทคุดบะห์ควรเริ่มด้วยเหตุการณ์ที่ระทึกใจ เพื่อเรียกรวบรวมความสนใจแล้วนำมาผนวกกับเรื่องที่ต้องการจะเทศนา

ลักษณะของผู้เทศนาที่ดี (คอบุคคล)

- 1) พุดชัดๆ อย่างเป็นจังหวะ ชัดเจน สร้างความเข้าใจให้ผู้ฟังได้มากที่สุด
- 2) หลีกเสียงคำพุดที่จะก่อให้เกิดการวิวาท
- 3) หลีกเสียงคำพุดในทำนองยกตนข่มท่าน หรือดูถูกผู้ฟัง

4) ทาวิธีเรียกความสนใจ โดยการพูดอย่างสุภาพ อ่อนโยน

5) ต้องรู้พื้นฐานของผู้ฟังอย่างดี เพื่อจะได้ให้สิ่งที่สมควรและ
เหมาะสมกับผู้ฟัง

หน้าที่ทางสังคม

คอเต็บอยู่ในประเภทผู้นำท้องถิ่น ที่จะต้องมีความรับผิดชอบด้านการ
บริหารอย่างมาก เพราะในตำแหน่งทางกฎหมายแล้วเป็นถึงรองประธานคณะ
กรรมการอิสลามประจำมัสยิด จึงต้องทำหน้าที่แทนอิหม่ามได้ทุกอย่างในกรณีที่
อิหม่ามไม่อยู่ หรือได้รับมอบจากอิหม่ามอาจเรียกได้ว่าคอเต็บคือผู้ช่วยอิหม่าม
จริยธรรมของคอเต็บ

งานบริหารเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะจะต้องมีการ
สัมพันธ์กับบุคคลที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง จึงต้องรู้หลักการ
อยู่ร่วมกันทางสังคมเป็นอย่างดี และต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) มีศีลธรรม ทั้งทางกาย วาจา และใจ
- 2) มีขันติธรรม มีความอดทน อดกลั้น ยับยั้งชั่งใจ
- 3) มีเมตตาธรรม
- 4) มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
- 5) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

การบริหารมัสยิด

คณะผู้บริหารมัสยิด หรือที่เรียกว่าคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด
ควรจะมีการแบ่งหน้าที่ หรือที่เรียกว่ากระจายอำนาจการบริหารให้ทั่วถึงดังนี้

1. ประธานคณะกรรมการได้แก่อิหม่าม ปฏิบัติงานควบคุมการบริหาร
ให้เป็นไปตามนโยบาย

2. รองประธาน ได้แก่คอเต็บ มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลการบริหาร
แทนอิหม่าม

3. ฝ่ายเลขานุการ เลือกจากกรรมการ มีหน้าที่

3.1 ออกหนังสือประชุมตามคำสั่งประธาน

3.2 บันทึกรายงานการประชุม

3.3 ตอบ-รับ หนังสือที่มาถึงมัสยิด

3.4 ดูแลให้คำปรึกษาแก่ทุกฝ่าย

4. ฝ่ายการเงิน มีหน้าที่รับ-จ่ายเงิน ดูแล และแถลงเงินของมัสยิด

5. ฝ่ายการศึกษา ผู้ทำหน้าที่ควรจะเป็นคอเต็บ หรือคนใดคนหนึ่ง ที่คณะกรรมการเห็นสมควรมีหน้าที่

5.1 จัดให้มีการสอนหนังสือเยาวชนในหมู่บ้าน ในมัสยิด หรือ โรงเรียนของมัสยิด จัดอบรมผู้ใหญ่ โดยอบรมเอง หรือเชิญผู้มีความรู้มา อบรมสัปดาห์ในบางโอกาส หรือจัดประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5.2 จัดกิจกรรมพิเศษเพื่อเชิญชวน และเรียกร้องให้เยาวชน สนใจที่จะ เข้ามัสยิดหรือสนใจการศึกษา

5.3 จัดทำเอกสารทางวิชาการเผยแพร่แก่สัปดาห์

6. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ แถลงข่าวความเคลื่อนไหว ข่าวทางราชการ และแจ้งข่าวกิจกรรมพิเศษแก่สมาชิกสัปดาห์ในหมู่บ้าน

7. ฝ่ายบรรณารักษ์ เพื่อทำหน้าที่จัดหาหนังสือให้มีห้องสมุดประจำ มัสยิดเพื่อการค้นคว้า และมีบริการให้ยืม

8. ฝ่ายทะเบียน ทำหน้าที่จัดระเบียบทรัพย์สินของมัสยิด สำนวนจำนวนสมาชิกสัปดาห์ให้เป็นปัจจุบันและมีการจดบันทึก

สำหรับบุคคลที่มีได้เป็นกรรมการมัสยิดก็ควรที่จะ เข้าร่วมเป็นกรรมการ บางอย่าง ที่คณะกรรมการมัสยิดเห็นสมควร กรรมการที่ปรึกษาควรแต่งตั้งจาก บุคคลที่อาวุโสในท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

บทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม

บทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึงการปฏิบัติของคอเต็บที่ได้เข้ามามีส่วนช่วยในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิมเพื่อที่จะช่วยในการ สนับสนุนส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การปฏิบัติ หน้าที่ของคอเต็บแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. ด้านการสอนหนังสือ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 การที่คอเต็บได้มีส่วนช่วยเป็นครู ในโรงเรียน ทำการ สอนในเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ถนัดให้แก่นักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตามโครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1.2 การเป็นครูสอนอ่านภาษาอาหรับในคัมภีร์อัล-กุรอานรวมถึงการเป็นผู้ให้การอบรม ฝึกฝน ดูแลความประพฤติของนักเรียนนอกเวลาเรียนสายสามัญในโรงเรียนประถมศึกษา

2. ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท

คอเต็บมีส่วนช่วยในด้านการอบรมศาสนาธรรมโดยการอ่านบทเทศน์ (คุตบะห์) ในวาระแห่งการละหมาดวันศุกร์รวมไปถึงการละหมาดในวันสำคัญต่างๆ ตามพิธีทางศาสนาอิสลาม ซึ่งในเนื้อหาของบทเทศน์นั้นเป็นเรื่องของการแสดงธรรมเพื่อการอบรมสั่งสอนจริยธรรม คุณธรรม และการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม

3. ด้านการให้ และการจัดหาทุนการศึกษา

คอเต็บมีส่วนช่วยบริจาคทุนการศึกษา และเป็นผู้ช่วยจัดหาทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนซึ่งแยกออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น ทุนค่าเล่าเรียน ทุนอาหารกลางวัน ทุนช่วยบำรุงห้องสมุด ฯลฯ เพื่อจะได้มีส่วนช่วยในการส่งเสริมด้านการเรียนกับนักเรียนให้มีความพร้อมสมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน

4. ด้านการบริการสังคม และชุมชน

คอเต็บมีส่วนช่วยในเรื่องที่เกี่ยวกับการให้บริการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาในชุมชน เช่น ในเรื่องของอาคารสถานที่ (มัสยิด) จัดให้เป็นที่พักผ่อนปรีक्षाหารือ หรือเปิดเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือจัดทำเป็นมุมห้องสมุด หรือจัดเป็นแหล่งอุทยานการศึกษาให้ใช้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

การจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นส่วนราชการที่เกิดจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 โดยเปลี่ยนแปลงรูปการปกครองจาก นครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นกรุงเทพมหานคร เป็นทบวงการเมืองมีฐานะ เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวงตาม พระราชบัญญัติระเบียบบริหาร กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มีอาณาเขตรับผิดชอบ 1,568,737 ตาราง กิโลเมตรมีประชากรประมาณ 5,569,023 คน (กรุงเทพมหานคร, 2526)

เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง จึงมีภาระหน้าที่ต้องจัดการประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับตามพระราช บัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 และตามนัยแห่ง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ซึ่งระบุให้ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในการ จัดการศึกษา ในการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครนั้นได้มีประกาศกระทรวง มหาดไทย เรื่องการจัดระเบียบราชการกรุงเทพมหานคร ประกาศ ณ วันที่ 22 มีนาคม 2517 จัดระเบียบราชการด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร โดยจัดตั้ง "สำนักงานการศึกษา" ขึ้นมีอำนาจด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครและ การนิเทศการศึกษาโดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ส่วนคือสำนักเลขาธิการ สำนักงานการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กองโรงเรียน และกองวิชาการ (สำนักงานการศึกษา, 2528)

ปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 428 โรงเรียน ครูจำนวน 13,142 คน และจำนวนนักเรียน 248,087 คน (สำนักงานการศึกษา, 2536)

ส่วนโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ตั้งอยู่ในชุมชน ที่นับถือศาสนาอิสลามใน 27 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานครนั้นปรากฏว่า เขตหนองจอกเป็นเขตที่ตั้งของโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลามมากที่สุด ซึ่งมีโรงเรียนทั้งสิ้น 37 โรงเรียน มีครูจำนวน 557 คน และจำนวนนักเรียน 8,705 คน (ฝ่ายการศึกษา, 2538)

นโยบายด้านการศึกษารุงเทพมหานคร ปี 2535-2539

1. ด้านการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
 เร่งพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนและบุคลากร
 ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ด้านวิชาการ
 เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทย
 คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
3. ด้านโภชนาการ
 ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนได้รับประทานอาหารที่มี
 คุณภาพถูกหลักโภชนาการ อย่างทั่วถึง และเพียงพอ ตลอดจนมีวินัยในการ
 รับประทานอาหาร
4. ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
 โดยเน้นด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ และอาชีพท้องถิ่น
5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 ปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักเรียน
6. ด้านอาคารสถานที่
 เร่งปรับปรุงสภาพอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
 ให้สวยงามสะอาด มีบรรยากาศวิชาการ
7. ด้านสวัสดิการครูและบุคลากร
 ปรับปรุงสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่ครู ภารโรง เพื่อสร้าง
 ขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจในวิชาชีพ
8. ด้านสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับบ้าน
 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชน และ
 สังคม
9. ด้านการขยายโอกาสทางการศึกษา
 ส่งเสริมและสนับสนุนการขยายโอกาสทางการศึกษา
10. ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน
 ปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคคล

11. ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียน
เร่งปลูกฝังประชาธิปไตยในโรงเรียน

12. ด้านการบริการประชาชน

จัดบริการทางการศึกษาแก่ประชาชนผู้ด้อยโอกาส

กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างในด้านความเป็นอยู่การ
ดำเนินชีวิตของคน นโยบายในการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจ
ในเรื่องความแตกต่างเหล่านี้ด้วยจึงพยายามที่จะจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้อง
กับชุมชนนั้นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทย ต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475-2516) (ปิยนถ บุนนาค, 2531)พบว่า รัฐบาลในสมัยนั้นได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะทำให้ชาวไทยมุสลิมมีความสำนึกของความเป็นพลเมืองไทยอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งได้มีการเริ่มการพัฒนาโครงการต่างๆ ในขณะเดียวกันก็ให้ความอุปถัมภ์ทางด้านศาสนา และ วัฒนธรรม เช่น การสร้างมัสยิดกลางประจำจังหวัดในพื้นที่ การกำหนดวันหยุดตามวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เป็นต้น โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภกผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐยิ่งทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อปวงชนชาวไทยโดยทั่วหน้ากันไม่ว่าผู้นั้นจะนับถือศาสนาใด และอยู่ในภูมิภาคไหนของประเทศ

ราษฎรชาวไทยมุสลิม ส่วนใหญ่ได้กลายเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายบางส่วนของรัฐบาล โดยเฉพาะนับตั้งแต่สมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้นมา

การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลามสิ่งที่จำเป็นซึ่งรัฐบาลต้องตระหนักถึง โดยเฉพาะการศึกษาระดับประถมศึกษาถือว่าเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับที่รัฐบาลต้องจัดให้เปล่า รัฐบาลรวมไปถึงผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และการศรัทธาของกลุ่มชนที่นับถือศาสนาอิสลามนี้ด้วย

ในปี พ.ศ.2529 กัญนิกา พรหมณพิทักษ์ (2529)ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาบทบาทของโรงเรียน ครอบครัว และมัสยิดในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษา เฉพาะกรณี ตำบลลุมพินี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่ามัสยิดจะปลูกฝังจริยธรรมต่างๆ โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการทางการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหลักศาสนา ซึ่งได้แก่การละหมาด และการเข้ารับฟังการอบรมบ่มนิสัยจากการอ่านคุดบะห์ โดยคอยเตือนทุกวันศุกร์ก่อนการละหมาดโดยการ

ปลูกฝังจริยธรรม คุณธรรมต่าง ๆ

จากผลการวิจัยของกัญญิกา พรหมณัฒพิทักษ์ทำให้ทราบว่าคอเด็บบก็เป็นบุคคลหนึ่งในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการให้ความรู้ และอบรมให้เด็กหรือเยาวชนในชุมชนมีความประพฤติ และมีหลักในการปฏิบัติตนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับเพ็ญศรี จรรย์สมบูรณ์ (2525) ที่ได้ศึกษาปัญหาของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าเนื้อหาต้านจริยธรรมบางตอนไม่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียนทำให้เกิดปัญหา ด้านการจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาเพราะนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามย่อมมีกิจกรรมประเพณีต่างๆ ตามหลักการของอิสลาม ถ้าหากกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษาเหล่านั้นไม่สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามย่อมมีผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้

ดวงเนตร ดิษฐลักษณะ (2534) ได้ศึกษาสภาพ และปัญหาทางการศึกษาของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยซึ่งผลการวิจัยส่วนหนึ่งพบว่าอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยเป็นสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่มีลักษณะพิเศษคือมีการเรียนการสอนวิชาสามัญควบคู่กับวิชาศาสนาอิสลาม และภาษาอาหรับ มีการประกอบศาสนกิจในโรงเรียนและมีหอพักของนักเรียนมุสลิมในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากสภาพการจัดการเรียนการสอนของอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทยพบว่าสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ข้อ 3. ที่ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งสร้าง เอกภาพของชาติโดยมีเป้าหมายหลักร่วมกันแต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสจัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการได้ ส่วนปัญหาของการศึกษานั้นเป็นไปในลักษณะที่ว่าครูผู้สอนวิชาศาสนาอิสลาม และภาษาอาหรับนั้นขาดเทคนิคการสอนที่ดีต้องปรับปรุงในเรื่อง วิธีสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบุญ จารุวรรณ (2530) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องสภาพ และปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 สภาพ และปัญหาที่พบคือวิทยากรอิสลามส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และขาดทักษะในการสอนบางอย่างแต่จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าในชุมชนที่มีประชาชนนับถือศาสนาอิสลามอยู่เป็นจำนวนมาก

มีการนำเอาวิทยากรท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เป็นการเริ่มต้นในการที่จะทำให้ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพศาล ไชยราบ(2534) ที่ทำการศึกษาระดับความไม่สอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา กับพฤติกรรมทางวัฒนธรรมของนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามพบว่า จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนของเนื้อหา และรูปแบบของกิจกรรมจนเป็นที่มั่นใจว่ามีความสอดคล้องกับสภาพทางวัฒนธรรมของนักเรียน จึงสามารถจัดให้แก่ นักเรียนได้

สำหรับข้อเสนอแนะในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนบางกิจกรรมไม่สามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่ชัดเจนได้ ก่อนที่จะจัดกิจกรรมในโรงเรียนต้องศึกษาสภาพความต้องการในท้องถิ่นโดยให้บุคคลในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนซึ่งมีผลให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น และเพื่อให้การเรียนการสอนในโรงเรียนสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2531) ได้ศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยต่างวัฒนธรรมพบว่า การจัดการศึกษาตามแนวชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีชาวมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมากนั้น โรงเรียนควรมีบทบาทในการกำหนดหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นการให้วิทยากรที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยสอนถือว่าเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเช่นกัน

หลักการในศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ จนเกิดเป็นแรงศรัทธาที่ติดตัวนำไปปฏิบัติตลอดชีวิตมีการปลูกฝังตั้งแต่เด็กจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในหลักการที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดซึ่ง พจนีย์ ทรัพย์สมาน(2529) ได้ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษาพบว่า พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมซึ่งมีการกระทำความเชื่อ แนวความคิดอันได้รับจากการปลูกฝังพฤติกรรมด้านวัฒนธรรมอิสลามจากครอบครัว และสังคมมาอย่างดีแล้ว เมื่อเข้ามาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา สังคมของสถาบันอุดมศึกษามีส่วนลบเลือนพฤติกรรมที่ได้รับจากวัฒนธรรมน้อยมาก แสดงว่าไม่ว่ามุสลิมจะดำเนินชีวิตอยู่ที่ใดก็ตาม การปฏิบัติตนก็ต้องอยู่ในหลักการของศาสนาอย่างเคร่งครัดเสมอ

จ่านงค์ กาทอง (2513) ได้ศึกษาปัญหาการศึกษาเกี่ยวกับเยาวชนไทยในอำเภอสุโขทัย และท้องถิ่นใกล้เคียงพบว่าเด็กไทยมุสลิมส่วนมากจะเรียนอ่อน เมื่อต้องมีการสอบคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อ ปรากฏว่าเด็กไทยมุสลิมมีจำนวนเข้าเรียนได้น้อยที่สุด จำนวนเด็กไทยมุสลิมในท้องถิ่นทั้งหมดมีมากถึงร้อยละ 80 ของเยาวชนไทยทั้งหมด การที่เป็นเช่นนี้เพราะพื้นฐานภาษาไทยไม่ค่อยดี ไม่ค่อยตั้งใจฟังครูอธิบาย ไม่มีความหวังในเรื่องการศึกษาต่อ และในเรื่องอาชีพ ทำให้ขาดกำลังใจ จะเน้นเฉพาะในเรื่องของศาสนา

ณัฐพล ชันธไชย (2513) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางเศรษฐกิจในส่วนของศาสนิกชนของชาวดำบลบางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า มุสลิมอุทิศเงิน และสิ่งของเพื่อใช้จ่ายในพิธีกรรม และค่าน้ำถึงศาสนาในด้านหลักธรรมคำสอนมากกว่าพุทธศาสนิกชน

สมาน รังสิโยภษฎ์ (2510) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเข้าถึงประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าลักษณะสาเหตุของปัญหาในจังหวัดภาคใต้เกิดจากการวางตัวของข้าราชการในแบบเจ้าขุนมูลนายต่อประชาชน เสนอวิธีแก้ไขด้วยการเลือกเฟ้นเจ้าหน้าที่ และกำหนดวิธีปฏิบัติของข้าราชการ และพบว่าปัญหาการศึกษายังไม่ทั่วถึง

รุ่ง แก้วแดง (2511) ได้ศึกษาทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลามพบว่า

1. ทัศนคติของโต๊ะครูต่อระเบียบ และวิธีการปรับปรุงส่งเสริมในเขตการศึกษา 2 ความช่วยเหลือทางการเงิน การสอนวิชาชีพ และวิชาสามัญ ส่วนใหญ่เห็นว่าดีแล้ว มีบางส่วนเห็นว่าควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

2. ทัศนคติต่อครูช่วยสอน (วิชาสามัญ) เห็นว่าดีเป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ครูช่วยสอนวิชาสามัญนับถือศาสนาพุทธ สามารถทำตนเข้ากับโต๊ะครู และนักเรียนได้อย่างดี แต่โต๊ะครูต้องการครูช่วยสอนวิชาสามัญที่นับถือศาสนาอิสลาม และเป็นเพศชาย

ขจัดภัย บุรุษพันธ์ (2515) ได้ศึกษาปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย พบว่า ในสามจังหวัดภาคใต้ ประสบปัญหาด้านการศึกษาพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานของตนเข้าเรียนภาษาไทยเพราะมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาไทย
2. ผู้ปกครองไม่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาแต่ชอบให้เรียนปอเนาะ
3. เด็กขาดเรียนตั้งแต่ร้อยละ 20 ถึง 30 เพราะผู้ปกครองยากจนและอพยพอยู่เสมอ
4. ประเพณีให้แต่งงานเร็วเกินไป เด็กยังไม่ทันจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ให้แต่งงานแล้ว
5. รัฐบาลไม่จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

ประกิจ ประจันปัจฉนิก (2516) กล่าวถึงสภาพการจัดการศึกษาและสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้คือ

1. การจัดการศึกษาของประเทศไทยยังประสบปัญหาในทุกระดับการศึกษา ปัญหาเหล่านี้ ได้แก่ การขาดแคลนครู ปัญหาการขาดแคลนโรงเรียนและอุปกรณ์การสอน และปัญหาการบริหารการศึกษา
2. การศึกษาของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีสภาพล้าหลังกว่าจังหวัดอื่นๆ ของประเทศไทยทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่ตรงกับความต้องการของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิยมการศึกษาวิชาศาสนามากกว่าวิชาสามัญในโรงเรียนประชาบาล และในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไป

ภักดิณี เปรมโยธิน (2520) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาในสามจังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นมูลเหตุให้การศึกษาของชาวไทยมุสลิมอยู่ในระดับต่ำมีดังนี้

1. ชาวบ้านมองไม่เห็นประโยชน์ที่จะให้ลูกหลานเล่าเรียนตามหลักสูตรของราชการ เห็นว่าเรียนจบมาก็ไม่ได้อะไร เรียนทางศาสนามีหน้ามีตากว่า เพราะสังคมยอมรับและยกย่องผู้สำเร็จทางศาสนา
2. เด็กออกกลางคัน เพราะอายุครบเกณฑ์ ประกอบกับประเพณีในท้องถิ่นสนับสนุนให้มีการแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย เปิดช่องให้มีการเลี้ยงการ

ศึกษาโดยเอาการแต่งงานขึ้นมาบังหน้า มีนักเรียนสตรีจำนวนไม่น้อยลาออกจากโรงเรียนเพื่อแต่งงานก่อนวัยอันสมควร

จินดา อาจินสมาจาร (2523) ได้ศึกษาปัญหาการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในเขตการศึกษา 2 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนจริยธรรม ประจำปีการศึกษา 2522 จำนวน 160 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาด้านตัวครูผู้สอนพบว่า ครูใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากกว่าศาสนาอิสลาม และไม่เคยได้รับการศึกษาหรือฝึกอบรมการสอนจริยศึกษาเลย

2. ปัญหาด้านผู้บริหารพบว่า ผู้บริหารมีปัญหามากในเรื่องการเห็นความสำคัญของจริยศึกษา และการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณ รวมทั้งการแนะนำ นิเทศ ติดตามผล

3. ปัญหาด้านหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร มีปัญหาในเรื่องหลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับท้องถิ่น เอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอ

4. ปัญหาด้านการเรียนการสอน สื่อการเรียนและการวัด พบว่า มีปัญหามากในด้านการผลิต และการใช้อุปกรณ์การสอน และปัญหาการเลือกวิธีการสร้างเครื่องมือวัดผลให้เหมาะสมกับเนื้อหา และบทเรียน

5. ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม พบว่า มีปัญหามากในเรื่องความร่วมมือของชุมชนต่อการสนับสนุน ส่งเสริม กิจกรรมเสริมหลักสูตรจริยศึกษา และปัญหาเรื่องหลักจริยธรรมในหลักสูตรไม่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และความต้องการของท้องถิ่น

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ หน้าที่หลักของโรงเรียนคือจัดประสบการณ์ให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ทั้งทางด้านคุณธรรม ความรู้ และสติปัญญา โดยจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของสังคมนั้นๆ เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งตรงกับหลักสูตรที่พยายามมุ่งเน้น ให้มีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อผลสรุปรวมคือป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้ง ทำให้บุคคลในท้องถิ่นสามารถมีชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอื่นๆ ได้ด้วยความสงบสุข